

— 2. Per ly *Si quis* quid intelligatur? — 3. Per ly *suadente Diabolo* quid intelligatur? — 4. Per ly *manus violentas injecerit* quid intelligatur? — 5. Per ly *in Clericum* quid intelligatur? *ad num.* 6. — 7. Canonis privilegio non gaudent Clerici bigami. — 8. Item Clerici, qui dimisso Habitu, et Clericali Tonsura negotiis secularibus se immiscet, si ter ab Episcopo moniti non se emendent. — 9. Item Clerici realiter degradati, et solemniter depositi. — 10. Item Clerici se enormitatibus immiscet. — 11. Per ly *Monachum* intelliguntur omnes Regulares utriusque sexus. — 12. Etiam Conversi, et Conversæ. — 13. Etiam Novitii, et novitiæ. — 14. Item Tertiarii, et Tertiariæ mendicantium in Congregatione et Communitate viventes. — 15. Item mulieres Tertiariæ in propriis domibus viventes, virginalem et cœlibem vitam ducentes ex voto Castitatis de Ordinarii licentia emisso. — 16. Item Eremitæ Habitum Eremiticum ex legitima facultate deferentes, et sub speciali Obedientia Episcopi, vel alterius Prælati alicui Ecclesiæ, vel Eremitorio in communitate, vel separatim deservientes. — 17. Item omnes illi, qui assumpto Habitu religioso Monialium servituti sunt addicti, et pro illis eleemosynas querunt, et prope Monasterium earum more vivunt. — 18. Sic etiam Laici, qui habitu Clericali incedunt, et inserviunt Congregationi Presbyterorum collegialiter sub certo Superiore more Religioso viventium. — 19. Item Equites S. Joannis Hierosolymitani, vulgo dicti *Cavalieri di Malta*. — 20-24. Num excommunicatio contenta in Canone hoc: *Si quis suadente diabolo: sit lata an ferendæ sententiæ.*

ARTICULUS XI. — *Quinam ab incurso hujus Excommunicationis excusentur, vel non?*

1. Primo ab incurso hujus Excommunicationis excusantur, qui laborant ignorantia invincibili, tam Juris, quam Facti, nec eam incurrunt, qui ex conscientia erronea censuram putant ubi non est. — 2. Secundo excusantur, qui Clericum percussit ad sui defensionem vim vi repellendo cum moderamine inculpate tutelæ. — 3. Tertio excusantur, qui fortuito ex subitanea ira, vel passione, sine sufficiente deliberatione Clericum lædunt. — 4. Quarto excusantur Clerici se ad invicem percussiones ex mero joco, et levitate, et non ex odio, invidia, et indignatione. — 5. Quinto excusantur percussiones Clericum, vel Monachum inventum turpia agentem cum Matre propria, filia, sorore, et uxore. — 6. Sexto excusantur mulieres percussiones Clericum, vel Monachum pudicitiam suam facto tentantes. — 7. Septimo excusantur percussiones Clericum privilegiis Clericalibus a suo Episcopo privatum, vel publice exercentem macellum, et munus Tabernarii, vel artem mechanicam post trinam Episcopi monitionem. — 8. Octavo excusantur Officiales laici percussiones Clericum involuntarie, et casualiter arcendo turbam, et omnes, qui ratione Officii, quod in Ecclesia obtinent, repellunt turbantes Divina officia. — 9. Nono excusantur Clericum percussiones correctionis causa, ut Magistri, Parentes, et propinqui. — 10. Magistri tamen, Parentes, et propinqui si sint Laici, habent solum jus corrigendi, et puniendi Clericos in minoribus, non autem in Sacris, et majoribus Ordinibus constitutos. — 11. Decimo excusantur præ cæteris Prælati Ecclesiastici, si correctionis causa Clericos, vel Monachos sibi subditos nedom in minoribus, sed etiam in majoribus Ordinibus constitutos juxta gravitatem culpæ castigaverint, dummodo id faciant per se, vel per alium Clericum, vel Monachum. — 12. Si autem per Laicum fecerint, tam Prælati mandans, quam Laicus mandatum exsequens Excommunicationem incurrit. — 13. Excipitur tamen casus urgentis necessitatis in quo id nequeat aliter fieri, quam per Laicos. — 14. Non excusantur primo nedom manus violentas in Clericum, vel Monachum suadente diabolo injicientes, seu etiam id

mandantes, dummodo effectus sequatur. — 15. Mandans hanc incurrit Excommunicationem, licet de mandato pœniteat, antequam suum mandatum fuerit effectuatum, nisi mandatum revocaverit, et de revocatione ante exsequutionem mandati mandatarium serio monuerit. — 16. Sic etiam eam incurrit projiciens e tecto lapidem cum deliberatione occidendi Clericum, quamvis statim post jactum pœniteat, atque si posset, revocaret. — 17. Secundo non excusantur illi, qui licet non mandent violentam manuum injectionem in Clericum, vel Monachum, suo tamen nomine, gratia, vel intuitu factam signo aliquo externo rati habent. — 18. Non autem eam incurrunt, si rati habeant talem violentiam factam non suo: sed solum alterius nomine. — 19. Tertio non excusantur, qui Clericum, vel Monachum etiam absque alia læsione corporali recludunt, vel detinent in carceribus publicis, vel privatis, et in aliqua domo, vel alio in loco injuriose, et violenter retinent, ne exire possint, etc. — 20. Quarto non excusantur consulentes, auxilium ferentes, consentientes, sociantes, — 21. Quinto non excusantur omnes illi, qui ex officio, vel alio titulo tenentur, et possunt sine suo gravi incommodo hanc violentam manuum injectionem impedire, et non impediunt, si que tacite consentiunt, et permittunt. — 22. Sexto non excusantur percussiones Clericum etiam in sui percussione consentientem. — 23. Immo per Sprellum, Barhosam, et alios triginta gravissimos Auctores Clericus incurrit hanc excommunicationem se ipsum percussione, si hoc faciat ex malitia, et passione, animo irato, et non ex fervore devotionis. — 24. Septimo non excusantur qui venenum Clerico, vel Monacho propinant. — 25. Immo hæc excommunicatio incurritur statim ab initio propinati veneni. — 26. Octavo non excusantur percussiones Petrum Clericum, credentes illum non esse Petrum, sed Paulum similiter clericum. — 27. Nono non excusantur percussiones Clericum, vel Monachum etiam mortuum, vel male tractantes ejus cadaver. — 28. ad 57. Quando percussiones Clericum non incurrant excommunicationem.

ARTICULUS XII. — *Quinam ab Excommunicatione Canonis possint absolvere, vel non?*

1. Percussio, seu violenta manuum injectio in Clericum est triplex: levis, mediocris, et enormis. — 2. Quæ sit levis? — 3. Quæ sit mediocris? — 4. Quæ sit enormis? — 5. Percussio, seu injuria de se non gravis et enormis, potest esse enormis ratione qualitatis personæ offensæ; et loci, in quo offenditur, *ad num.* 6. — 7. In articulo mortis, et in absentia Superioris, ad quem de jure spectat absolutio, quilibet Sacerdos potest absolvere ab hac Excommunicatione, etiam per percussione enormem contracta, sicuti de qualibet alia, cum onere, ut elapso periculo absolutum compareat coram Superiore, ad exequendum, quod ille præscripserit, *ad num.* 8. — 9. Extra articulum mortis possunt ab Excommunicatione Canonis etiam per percussione mediocrem, et enormem contracta absolvere Legati a latere. — 10. Et isti Legati a latere possunt absolvere omnes undecumque advenientes. — 11. Legati autem missi, sive Nuncii Apostolici possunt solum absolvere eos, qui sunt in Provincia suæ Legationis. — 12. Extra mortis articulum possunt Episcopi absolvere ab hac Excommunicatione contracta ob percussione levem etiam publicam. — 13. A contracta vero ob percussione mediocrem, et enormem possunt absolvere tantummodo si sit occulta, et si fuerit publica, possunt ab ea absolvere, si Personæ Excommunicatæ sint impeditæ adire Pontificem impedimento perpetuo, vel longissimi temporis. — 14. Si impedimentum est perpetuum, absolvuntur sine onere comparendi; si impedimentum est solum temporale, absolvuntur cum onere comparendi cum primo commode poterunt, alias reincidunt in aliam

similem excommunicationem. — 15. Prælati Regulares an possint suos subditos, et novitios absolvere ab Excommunicatione contracta ob quamcumque percussione, etiam enormem; *ad num.* 17. et vide verb. *Prælati Regularis num.* 51. — 18. Regularis percussiones Religiosum alterius Ordinis debet absolvi ab ambobus eorum Prælati. — 19. Et si Religiosi illi ad invicem, et mutuo se percusserint, poterit quilibet Superior suum subditum absolvere. — 20. Regularis percussiones Clericum sæcularem potest absolvi a proprio Superiore Regulari de licentia Episcopi

ARTICULUS I.

Quoad excommunicationis esse, et divisionem.

(1. Excommunicatio est Censura Ecclesiastica, per quam homo Christianus a communione Ecclesiæ separatur. *cap. Omnis Christianus*, 32, caus. 11, q. 3. (2. Hæc censura inducta est in Ecclesiam propter potestatem ligandi Prælati Ecclesiasticis traditam a Christo, *Matth.* 18, num. 17. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, et Publicanus*, etc. (3. et in praxim deductum ab Apostolo Paulo, qui 1 ad *Timoth.* 1 in fine, quosdam incorrigibiles Satanæ tradidit, quem locum de Excommunicatione interpretatur D. Augustinus in d. c. *omnis Christianus*: « Quia extra Ecclesiam, inquit, Diabolus est, sicut in Ecclesia Christus, ac per hoc quasi Diabolo traditur, qui ab Ecclesiæ communione removetur. » (4. Excommunicatio in Jure sæpius etiam anathema appellatur; anathema enim græce significat latine separationem alicujus a reliquis partibus *Communis*. (5. Licet autem Excommunicatio, et anathema essentialiter non differant, differunt tamen quoad solemnitatem. (6. Nam Excommunicatio, vel incurritur ipso Jure, (7. vel si ab homine infligitur, sola sententia Judicis Ecclesiastici in scriptis concepta, cum minori strepitu, quam anathema, pronunciat, ut colligitur *cap. 1 de Sentent. Excomm.* in 6. (8. Anathema autem infligitur cum majoribus cæremoniis ad majorem terrorem aliorum præscriptis in c. *Debet*, 106, caus. 11, q. 3. (9. Debet enim in anathematis fulminatione duodecim Presbyteri circumstare Episcopum cum candelis accensis præ manibus, et sententiæ fulmine lato, in terram ipsas projicere, et pedibus conculcare, variis aliis maledictionibus, et execrationibus verbalibus huic solemnī fulminationi adjunctis, ut colligitur ex *cap. Nemo Episcoporum* d. caus. 11, qu. 3. (10.

(1) Maxima hujus excommunicationis species erat, quam ex Apostolo 1. *Cor.* 16. 22. *Maranatha* vocant. Quid autem hoc nomine intelligendum sit, inter ipsos veteres non satis constat, ut apud Selvagium videre est *Tom.* 6, *Ant. Christ.* lib. 4, cap. 1, § 8. Sed mihi illud probatur maxime, quod Benedictus XIV. *de Synodo Diæces.* lib. 10, cap. 1, num. 7, tradit, *Maranatha* hoc anathemati addidisse, ut excommunicatus, solius Dei judicio relictus, ab Ecclesiæ communione separatus permanere juberetur usque ad adventum Domini, seu ad diem Judicii; quod ex ipsa nominis etymologia elicit Augustinus apud Suarez *de Censur.* disput. 8, sect. 2. Hinc Concilii Toletani IV, an. 655. habiti, Patres LXII. *Maranatha* in eos pronunciarunt *cap.* 75, qui adversus Regnum, vel Regem conjurarent, illudque explicaverunt: « Hoc est perditio in adventu Domini sit, et cum Juda Scarioth partem habeat. » (EDIT. BARBIEL.)

(2) Excommunicationes *latæ sententiæ* Van-Espen *Jur. Eccles. univ.* par. 3, tit. 11, cap. 6, n. 19, recens adinventas, et per decem omnino sæcula Ecclesiæ ignotas fuisse asserit; reprehendit illas Ayala quod eas non præcedat canonica admonitio; Godscalcus vero Rosemundus Lovaniensis Theologus in suo *Confessionali* cap. 20, illas e medio prorsus auferri vellet, ut quarum usus nullus sit, aut plus ob sit, quam prosit. Espenium porro exemplis non paucis ab antiqua Ecclesia petitis refellit Benedictus XIV,

Diæcesani, vel ab ipso Episcopo. — 21. Moniales exemptæ se invicem etiam graviter, et enormiter percussiones possunt absolvi a suis Prælati Regularibus, vel ab aliis ab ipsis deputatis. — 22. Moniales vero subjectæ Ordinariis se invicem, vel Clericos percussiones absolvuntur ab Episcopo, etiamsi percussio sit gravis, et enormis. — 23. Regulares intra Italiam et extra Urbem possunt absolvere Sæculares a percussione levi solummodo, si ab Episcopo habeant facultatem absolvendi a casibus ipsi reservatis.

Et per hoc contumaces contra præcepta Ecclesiæ primum excommunicari, deinde vero crescente contumacia, anathemate infligi jubentur; *cap. Cum non ab homine* 10. *de Judiciis.*

(11. Excommunicatio primo dividitur in majorem, et minorem; c. *Si quem* 59, *de Sentent. excomm.* (12. Major est censura Ecclesiastica qua Christianus separatur a Communione Fidelium absolute, et simpliciter, sive privatur omnibus bonis communibus, scilicet Sacramentis Ecclesiæ, tam quoad administrationem, quam susceptionem, publicis suffragiis, et convictu, seu societate civili (1). (13. Minor est censura Ecclesiastica, qua Christianus privatur solum passiva perceptione Sacramentorum; d. c. *Si quem* 59, *de Sentent. Excomm.* (14. Excommunicatio simpliciter lata, sive a Jure sive ab homine, intelligitur semper de majori, uti expresse habetur *cap. Si quem* 59, *de Sentent. Excomm.* his verbis: « Si quem sub hac forma verborum: illum excommunico, vel simili, excommunicari contingat, dicendum est, eum majori Excommunicatione ligatum esse. »

(15. Secundo, dividitur in Excommunicationem latæ sententiæ, et sententiæ ferendæ. (16. Excommunicatio latæ sententiæ est ea, quæ ipso facto incurritur, sive criminis perpetratione, sive sententia Judicis; ut si dicatur: præcipimus sub pœna excommunicationis, mox, ipso facto, ex tunc, statim incurrendæ; vel, excommunicatur, communione privatur ipso jure, ipso facto, et aliis similibus. (17. Excommunicatio sententiæ ferendæ ea est, quæ quidem in jure jam statuta habetur, tamen a delinquente non statim, et ipso facto ac delinquit, seu mandatum transgreditur, incurritur ante sententiam Judicis; sed primum debet a Jure infligi, ut si dicatur, prohibemus sub pœna excommunicationis; qui hoc fecerit excommunicatur, Excommunicationem incurret, et aliis similibus verbis, uti habent communiter Canonistæ, et Morales (2).

